

HANS H. ØRBERG

LINGVA LATINA

PER SE ILLVSTRATA

FABELLAE LATINAE
ad cap. I–XXV

DOMVS LATINA
MMVI

LINGVA LATINA PER SE ILLVSTRATA
FABELLAE LATINAE ad cap. I–XXV

© Hans H. Ørberg 2006

ISBN 87-90696-15-8

Domus Latina. www.lingua-latina.dk

Ex hīs fābulīs aliās (11, 12, 17, 18, 23) prīmum exarāvit vel adumbrāvit
Milena Minkova, aliās (24, 25) discipulae Neāpolitānae.

Contents

PERSONAE	3
1. Prōvinciae Rōmānae (cap. I)	3
2. Līberī et librī (cap. I–II)	4
3. Pater dormit (cap. I–III)	5
4. Nummus Dāvī (cap. I–IV)	6
5. Liber novus (cap. I–V)	7
6. Puella in hortō (cap. I–V)	8
7. Mēdus et Cornēlius (cap. I–VI)	9
8. Speculum Aemiliae (cap. I–VII)	10
9. Ōrnāmenta dominae (cap. I–VIII)	11
10. Dominī et equī (cap. I–IX)	12
11. Tabernae Iūliī (I–X)	13
12. Pater abest, adest māter (cap. I–X)	14
13. Servi dormiunt (cap. I–XI)	15
14. Puer armātus (I–XII)	16
15. Kalendārium Rōmānum (I–XIII)	17
16. Asinus currēns (cap. I–XIV)	18
17. Puer aeger et medicus (cap. I–XV)	19
18. Canis ululāns (cap. I–XV)	20
19. Via Ōstiēnsis (cap. I–XVI)	21
20. Medicus doctus (cap. I–XVII)	22
21. Numerī et litterae (cap. I–XVIII)	23
22. Amor adulēscēntium (cap. I–XIX)	24
23. Dē novō infante (cap. I–XX)	25
24. Fīlius mercātōris (cap. I–XX)	26
25. Gubernātor optimus (cap. I–XX)	27
26. Magister numerōs dictat (cap. I–XXI)	28
27. Iānitor probus (cap. I–XXII)	29
28. Neuter recēdere vult (cap. I–XXIII)	30
29. Redit Sextus (cap. I–XXIV)	31
30. Puer barbarus (cap. I–XXV)	32

PERSONAE

Aemilia, domina, māter Mārci, Quīnti, Iūliae

Aemilius, mīles, frāter Aemiliae

Cornēlia, puella, filia Cornēlii et Fabiae

Cornēlius dominus, pater Sexti et Cornēliae

Dāvus, servus Iūlii

Dēlia, ancilla Aemiliae

Diodōrus, magister

Dōrippa, amīca Lȳdiae

Fabia, uxor Cornēlii

Grūmiō, tabernārius

Iūlia, puella, filia Iūlii et Aemiliae

Iūlius, dominus, pater Mārci, Quīnti, Iūliae

Lēander, servus Iūlii

Lepidus, adulēscēns

Libanus, servus Cornēlii

Lȳdia, amīca Mēdi

Mārcus, puer, filius Iūlii et Aemiliae

Marīnus, adulēscēns, filius Miciōnis

Medicus Tūsculānus

Miciō, mercātor, pater Marīni

Mopsus, tabernārius

Sanniō, iānitor

Sextus, puer, filius Cornēlii et Fabiae

Syra, ancilla Aemiliae

FABELLAE LATINAE

1. Prōvinciae Rōmānae (cap. I)

In imperiō Rōmānō multae sunt prōvinciae. Hispānia et Gallia sunt prōvinciae Rōmānae. Britannia quoque prōvincia Rōmāna est. Hispānia et Gallia et Britannia trēs prōvinciae in Eurōpā sunt.

Ubi sunt prōvinciae Syria et Aegyptus? Syria in Asiā est, Aegyptus est in Āfricā. Britannia īnsula est. Num īnsulae sunt Gallia et Hispānia? Nōn sunt īnsulae; sed Corsica, Sardinia, Sicilia īnsulae sunt. Magna īnsula est Britannia. Sicilia quoque et Sardinia et Corsica magnae sunt īnsulae.

Melita īnsula parva est.

Quid est Brundisium? Brundisium oppidum est. Quid est Dānuvius? Dānuvius est fluvius. Rhēnus quoque fluvius est. Rhēnus et Dānuvius sunt duo magni fluvii in Eurōpā. Nilus quoque magnus fluvius est. Estne Nilus in Eurōpā? Nōn in Eurōpā, sed in Āfricā est Nilus. Num Rhodus fluvius est? Nōn fluvius, sed īnsula est. Rhodus est īnsula Graeca. In Graeciā multae sunt īnsulae parvae et magnae.

INSVLA et OPPIDVM vocābula Latīna sunt. In vocābulō INSVLA sunt sex litterae: littera prīma I, secunda N, tertia S... I est littera et numerus. Numeri primī sunt I, II, III, litterae primae A, B, C.

2. Liberī et librī (cap. I–II)

Quid est Tūsculum? Tūsculum est oppidum Rōmānum. Estne magnum oppidum? Tūsculum nōn magnum, sed parvum oppidum est. Ubi est Tūsculum? Tūsculum est in Italiā.

Quis est Iūlius? Iūlius est vir Rōmānus. Cuius vir est? Vir Aemiliae est. Ubi est Iūlius? Est in oppidō Tūsculō. Estne Aemilia in oppidō? Nōn est.

Cornēlius: “Ubi est vir tuus, Aemilia?”

Aemilia: “Iūlius, vir meus, in oppidō Tūsculō est. Sed ecce Mārcus, filius meus, et Dēlia.”

Cornēlius: “Quae est Dēlia?”

Aemilia: “Dēlia ancilla mea est.”

Cornēlius: “Estne Syra quoque ancilla tua?”

Aemilia: “Dēlia et Syra et cēterae multae sunt ancillae meae. In familiā meā sunt multae ancillae multique servī – et paucī liberī.”

Cornēlius: “Quot liberī in familiā tuā sunt?”

Aemilia: “Trēs.”

Cornēlius: “Quot filii et quot filiae?”

Aemilia: “Duo filii et ūna filia. Filii mei sunt Mārcus et Quīntus, filia mea est Iūlia. In familiā meā sunt centum servī et trēs liberī.”

Cornēlius: “Centum est magnus numerus! In meā familiā parvus numerus servōrum est. Neque magnus est numerus liberōrum meōrum.”

Aemilia: “Quot sunt liberī tui?”

Cornēlius: “Duo: ūnus filius, Sextus, et ūna filia, Cornēlia. Parvus est numerus *liberōrum* – sed numerus *librōrum* meōrum nōn parvus est! Librī mei sunt magni et parvi, antiqui novique: centum librī Latīni et Graeci.”

Aemilia: “Centum librī! Magnus est numerus librōrum tuōrum!”

Cornēlius: “Ecce liber meus novus; titulus librī est GRAMMATICA LATINA.”

Liberī et *liber* duo vocābula masculīna sunt. *Liberī* est plūrālis, *liber* singulāris – plūrālis: *librī*.

3. Pater dormit (cap. I–III)

Iūlia, filia Iūlii et Aemiliae, est parva puella laeta quae cantat et rīdet. Sed iam nōn cantat puella neque rīdet, sed plōrat: “Uhuhū!” Cūr plōrat Iūlia? Puella plōrat quia Mārcus eam pulsat.

Mārcus est puer improbus quī parvam puellam pulsat – et rīdet!

Aemilia audit filiam quae plōrat.

Iūlia Iūlium vocat: “Pater! Pa-ater!”

Māter filiam audit, neque pater eam audit.

Aemilia Iūlium nōn videt et Syram ancillam interrogat: “Ubi est vir meus? Iūlia eum vocat. Cūr nōn venit?”

Syra: “Dominus dormit.”

Aemilia: “Ō! Filia plōrat – et pater dormit!”

Iūlia: “Uhuhū! Mārcus mē pulsat!”

Mārcus rīdet: “Hahahae!”

Pater audit filiam quae plōrat et filium quī rīdet. Iam nōn dormit Iūlius.

Iūlius venit et Aemiliam interrogat: “Cūr Iūlia plōrat et Mārcus rīdet?”

Aemilia respondet: “Mārcus rīdet, quia Iūlia plōrat, et Iūlia plōrat et tē vocat, quia Mārcus eam pulsat. Puer improbus est Mārcus!”

Iūlius Mārcum vocat. Mārcus venit et Iūlium irātum videt, neque iam rīdet puer. Pater irātus filium improbum verberat!

Iam nōn Iūlia, sed Mārcus plōrat.

4. Nummus Dāvī (cap. I–IV)

Aemilia, quae virum suum nōn videt, Dāvum interrogat: “Ubi est vir meus? Cūr nōn venit?”

Dāvus audit dominum, quī Mēdum vocat: “Venī, Mēde! Venī, improbe serve!”

Dāvus: “Audī! Dominus Mēdum vocat, sed Mēdus abest neque venit.”

Aemilia: “Mēdus nōn venit quia pecūniam dominī suī habet. Is servus improbus est! Sed ecce venit vir meus.”

Aemilia laeta est, quia Iūlius venit. Is irātus est, et sacculum suum in mēnsā pōnit.

Iūlius: “Ecce sacculus meus. Iam nōn centum, sed tantum decem nummī in sacculō meō sunt.

Cēterī nummī meī sunt in sacculō Mēdī!” Dominus suum Mēdum servum accūsāt.

Aemilia: “Nōn decem, sed tantum novem sunt nummī in sacculō tuō.”

Iūlius pecūniam numerat: “Ūnus, duo, trēs, quattuor, quīnque, sex, septem, octō, novem. Quid?

Novem tantum? Cūr ūnus nummus abest?”

Aemilia: “Quia in sacculō Dāvī est, neque tuus, sed Dāvī est nummus.

Ecce Dāvus adest. Is nūllum tuum nummum habet. Nōn Dāvum, sed Mēdum accūsā!”

Dāvus: “Ecce parvus sacculus meus, domine. In sacculō ūnus est nummus, quī meus est.”

Iūlius: “Ō Dāve, nummum habē, bone serve! Nōn meus, sed tuus est. Sūme sacculum tuum et discēde!”

Rīdet Aemilia. Iam Iūlius quoque rīdet neque Dāvum, servum probum, accūsāt.

Dāvus sacculum suum sūmit et discēdit.

Iūlius: “Probus servus est Dāvus, eius est pecūnia quae in sacculō eius est. Sed mea est pecūnia quae est in sacculō Mēdī!”

5. Liber novus (cap. I–V)

Cornēlius est dominus Rōmānus, quī in oppidō Tūsculō habitat. Cornēlius duōs liberōs habet, Sextum filiū et Cornēliam filiā, et decem tantum servōs. Paucī sunt servī Cornēlii, quia Cornēlius nōn magnam pecūniā habet. Neque magnam villam habet Cornēlius, sed multōs librōs Latīnōs et Graecōs habet. Cornēlius est dominus quī librōs et litterās amat. Bonī et pulchrī librī eum dēlectant. Etiam Sextus, filius Cornēlii, librōs et litterās amat.

Cornēlius suum Libanum servum vocat: “Venī, Libane!”

Libanus venit et dominum salūtat: “Salvē, domine! Ecce, servus tuus adest.”

Cornēlius salūtat servum suum: “Salvē, Libane! Tacē et audī!”

Servus tacet et audit.

Cornēlius eum interrogat: “Ubi est liber meus novus? Cūr hīc in mēnsā nōn est?”

Libanus tacet neque respondet.

Cornēlius imperat: “Respondē, serve!”

Libanus: “Nōn mē, sed filiū tuū interrogā!”

Cornēlius: “Quid?”

Libanus: “Liber tuus novus est in cubiculō Sextī. Is habet librum tuū.”

Cornēlius: “Quid agit puer cum librō meō?”

In cubiculō suō Sextus habet librum Cornēlii novum. Titulus librī est GRAMMATICA LATINA.

Sextus Cornēliam vocat: “Venī, Cornēlia! Ecce liber novus. Titulus eius est GRAMMATICA

LATINA. In librō multa capitula sunt. Titulus capitulī primī est LITTERAE ET SYLLABAE.

Ecce litterae Latīnae in pāginā primā: A, B, C, D, E, cēterae. Iam respondē, Cornēlia: quot litterae sunt in vocābulō LATINA?”

Cornēlia litterās numerat: “Ūna, duae, trēs, quattuor, quīnque, sex. In vocābulō LATINA sunt sex litterae: L, A, T, I, N, A.”

Sextus: “Et quot syllabae?”

Cornēlia: “Trēs: syllaba prīma LA, secunda TI, tertia NA.”

Sextus rūsus eam interrogat: “Vocābulum GRAMMATICA quot litterās habet?”

Cornēlia litterās numerat et respondet: “Decem.”

Sextus: “Et quot syllabās?”

Cornēlia: “GRAM-MA-TI-CA: quattuor syllabās habet.”

Cornēlius filiū suū vocat: “Sexte, venī!”

Sextus pāret: ex cubiculō venit cum librō Cornēlii.

Pater irātus filiū interrogat: “Estne liber meus novus in cubiculō tuō?”

Sextus librum in mēnsā pōnit: “Nōn est in cubiculō meō. Ecce liber tuus in mēnsā tuā!”

Iam Cornēlius ridet neque irātus est. Pater, quem librī et litterae dēlectant, laetus est quia etiam filius librōs et litterās amat.

6. Puella in hortō (cap. I–V)

Iūlius, quī magnam pecūniam habet, in magnā et pulchrā villā habitat cum familiā suā. Villa eius habet ātrium et peristylum et multa cubicula. Iūlius et Aemilia trēs liberōs habent: duōs filiōs, Mārcum et Quīntum, et ūnam filiam, Iūliam. Iūlia parva puella est.

Ubi est filia Iūlii et Aemiliae? Iūlia est in hortō villae. Puella laeta ridet et rosās carpit. Quot rosās carpit Iūlia? Quīnque rosās magnās et pulchrās carpit. Rosae Iūliam dēlectant.

Iūlia, quae sōla est in hortō, puerōs vocat: “Venīte, Mārce et Quīnte!”

Puerī ex peristylō veniunt et Iūliam in hortō vident.

Iūlia: “Ecce quīnque rosae. Vidēte rosās meās!”

Quīntus: “Quīnque parvus numerus est! In hortō est magnus numerus rosārum. Centum rosae hīc sunt!”

Mārcus: “Nōn centum tantum, sed mille rosae in hortō meō sunt.”

Iūlia: “Nōn tuus est hortus!”

Mārcus: “Neque tuae sunt rosae!”

Puerī ab Iūliā discēdunt. Rosae eōs nōn dēlectant.

Iūlia rūsus quīnque rosās pulchrās carpit. Quot rosās iam habet Iūlia? Puella nōn quīnque tantum, sed decem rosās habet: quīnque et quīnque sunt decem.

Estne decem magnus numerus? Nōn magnus numerus est, neque parvus.

Puella, quae rosās amat, laeta est et cantat.

Iūlius, pater Iūliae, ex villā venit. Iūlius, quī baculum habet, irātus est et filiam suam interrogat: “Estne Mēdus hīc in hortō?”

Iūlia respondet: “Nōn est. In hortō nūllus est servus, sed ecce filia tua hīc est. Salūtā mē, pater!”

Iūlius: “Salvē, mea filia!”

Iūlia: “Ecce decem rosae! Habē eās, pater! Tuae sunt rosae. Nōnne pulchrae sunt?”

Iūlius nōn respondet, sed Mēdum vocat: “Mēde! Venī, improbe serve!”

Iūlia interrogat: “Cūr improbus est Mēdus?” neque pater respondet, sed ab filiā suā discēdit – sine rosīs.

Iūlia: “Cūr discēdit pater neque respondet? Is nōn amat rosās – num filiam suam amat?” Iūlia iam nōn laeta est neque cantat.

Iūlius rūsus Mēdum vocat: “Mēde! Me-ē-de!” sed Mēdus, quī nummōs dominī habet, iam abest ab villā et ab hortō.

7. Mēdus et Cornēlius (cap. I–VI)

Lýdia est fēmina pulchra quae Rōmae habitat. Estne fēmina Rōmāna? Nōn Rōmāna est, sed Graeca. Lýdia autem procul ā Graeciā habitat. Estne sōla? Lýdia sōla habitat, neque sōla est Rōmae, nam multās amīcās Rōmānās et Graecās habet. Etiam amīcum habet Lýdia, neque is Rōmānus est, sed Graecus, neque Rōmae habitat, sed prope oppidum Tūsculum. Amīcus Lýdiae est Mēdus, servus Iūlii. Lýdia Mēdum amat et ab eō amātur.

Estne Mēdus apud dominum suum? Nōn est in villā apud dominum, neque Tūscolī est, sed in viā Latīnā inter Rōmam et Tūsculum. Quō it Mēdus sine dominō suō? Rōmam it. Post eum est Tūsculum, Rōma ante eum est.

Mēdus laetus est et cantat, quia ad amīcam suam ambulat. Sed iam tacet Mēdus. Cūr iam nōn cantat servus? Mēdus tacet neque cantat, quia videt dominum Rōmānum quī equō vehitur Rōmā Tūsculum. Quis est dominus quem videt Mēdus? Est Cornēlius, quī Tūscolī habitat. Is ā Mēdō timētur, quia Iūlii est amīcus.

Cornēlius (ad equum suum): “Ecce servus quī sōlus Rōmam ambulat. Cuius is est servus? estne servus Iūlii? Is est!” Verba Cornēlii ab equō tantum, nōn ā Mēdō audiuntur.

Iam Cornēlius prope Mēdum est, neque ab eō salūtātur. Neque servum salūtat Cornēlius, sed interrogat: “Quis est dominus tuus, serve? Estne Iūlius?”

Mēdus, quī amīcum Iūlii timet, nūllum verbum respondet, et Rōmam ad amīcam suam ambulat. Iam Cornēlius post Mēdum est neque eum rūsus interrogat. Cornēlius, quī sōlus equō vehitur, interrogat equum: “Cūr servus mē nōn salūtat, sed tacet neque respondet?”

Equus verba dominī audit neque verbum respondet, sed tantum “Hihihi!” – nam equus verba nōn habet!

Ecce Mēdus per portam Capēnam Rōmam intrat et laetus ad ōstium Lýdiae ambulat. Mēdus ōstium pulsatur et intrat.

Lýdia laeta amīcum suum salūtat et ab amīcō suō salūtātur.

8. Speculum Aemiliae (cap. I–VII)

Syra et Dēlia, ancillae amīcae, ex ātriō exeunt.

Syra: “Venī in cubiculum Iūliae. Illic bonum speculum est. Iūlia speculum Aemiliae in cubiculō suō habet.”

Syra et Dēlia in cubiculum Iūliae intrant. In cubiculō eius est parva mēnsa. Syra videt speculum, quod in mēnsā est.

Syra. “Ecce speculum. Claude oculōs, Dēlia!”

Dēlia oculōs claudit. Syra speculum sūmit et ante Dēliam tenet.

Syra: “Iam aperī oculōs!”

Dēlia oculōs aperit et sē videt in speculō, quod ā Syrā tenētur. Oculi Dēliae pulchrī sunt et fōrmōsus est nāsus eius. Dēlia est ancilla fōrmōsa.

Syra: “Ecce oculi tuī pulchrī et nāsus tuus fōrmōsus.”

Dēlia verbīs Syrae dēlectātur et sē ad eam vertit. In oculis Syrae lacrimās videt.

Dēlia: “Quid est, Syra? Ecce lacrimae in oculis tuīs!”

Syra: “Oculi mei nōn tam pulchrī sunt quam tuī et foedus est nāsus meus.”

Dēlia: “Ō Syra! Tergē oculōs! Nōn pulchrī sunt oculi plēni lacrimārum. Sine lacrimīs pulchrī sunt oculi tuī, neque nāsus tuus foedus est, sed tam fōrmōsus quam... Iūliae.”

Syra oculōs terget et Dēliam interrogat: “Iamne pulchrī sunt oculi mei?”

Dēlia rīdet et eī speculum dat: “Ecce speculum. Vidē oculōs tuōs in speculō.”

Syra speculum ante sē tenet – neque rīdet neque lacrimat.

Aemilia in cubiculō suō ancillās suās exspectat, neque ancillae veniunt; itaque Aemilia eās vocat: “Syra et Dēlia! Venīte!”

Ancillae, quae dominam suam vocāre audiunt, ex cubiculō Iūliae exeunt et in cubiculum Aemiliae intrant. Illic nōn solum Aemilia, sed etiam Iūlia adest.

Aemilia imperat: “Syra, ī cum Iūliā in hortum! Illic inter rosās ambulāte, nam Iūlia rosīs dēlectātur.”

Syra cum Iūliā discēdit.

Aemilia (ad Dēliam): “Sūme speculum, Dēlia, et ante mē tenē!”

Dēlia: “Sed speculum tuum hīc nōn est.”

Aemilia: “Quid? Ubi est speculum meum?”

Dēlia: “Iūlia in cubiculō suō habet speculum tuum.”

Aemilia: “Quid agit Iūlia cum speculō meō?”

9. Ōrnāmenta dominae (cap. I–VIII)

Aemilia in cubiculō suō est cum Dēliā ancillā. Dēlia dominam suam ōrnat: margarītās circum collum Aemiliae pōnit. Aemilia ōrnāmentīs dēlectātur neque sine ōrnāmentīs ē cubiculō exit. Multās margarītās et gemmās pulchrās habet, neque ūnum tantum ānulum, sed decem ānulōs gemmātōs. Aemilia multa ōrnāmenta ā virō suō pecūniōsō accipit – et multās rosās ā filiā suā.

Domina ancillae suae sacculum ostendit: “In hōc sacculō nōn nummī, sed ānulī sunt. Ecce ānulī gemmātī quī mē dēlectant.” Aemilia quattuor ānulōs gemmātōs ē sacculō sūmit et in mēnsā pōnit.

Dēlia: “Ō, quam pulchrī sunt illī ānulī!”

Aemilia ūnum ex quattuor ānulīs sūmit et Dēliae ostendit: “Aspice hunc ānulum! Pretium huius ānulī est mīlle et centum sēstertiī.”

Dēlia: “Id magnum pretium est!”

Dēlia ānulum sūmit et ante ōculōs suōs tenet; gemmam ānulī aspicit.

Dēlia: “In hōc ānulō nōn tanta gemma est quanta in illō.” Dēlia mōnstrat alium ānulum gemmātum.

Aemilia: “Tanta gemma ad tam parvum ānulum nōn convenit. Neque pretium illius gemmae tantum est quantum huius. Haec gemma sōla mīlle sēstertiīs cōnstat. Hunc ānulum pōne in digitō meō!”

Ancilla ānulum gemmātum in digitō dominae pōnit. In quō digitō? In digitō quārtō, nam ānulus ad eum digitum convenit. Aemilia laeta aspicit digitum suum quī ānulō ōrnātur.

Aemilia: “Speculum tenē ante mē!”

Dēlia speculum tenet ante dominam, quae sē cum margarītīs suis fōrmōsīs aspicit. Et ānulō et margarītīs dēlectātur.

Aemilia cum ōrnāmentīs ē cubiculō exit neque ōstium post sē claudit.

Dēlia, quae iam sōla est in cubiculō, sacculum et ānulōs trēs quī in mēnsā sunt aspicit. Ōstium claudit, et ex ānulīs sūmit eum quī magnam gemmam habet.

Dēlia: “Quam pulcher est hic ānulus! Neque haec gemma nimis magna est. Etiam ad meum digitum convenit ānulus gemmātus!”

Ancilla, quae nūllum ōrnāmentum habet, ānulum Aemiliae in digitō suō pōnit! Digitum cum ānulō laeta aspicit – neque ea cum ōrnāmentīs exit.

Dēlia, ancilla proba, quae tam pulchra est quam domina sua, trēs ānulōs rūrsus in sacculō dominae pōnit et sine ōrnāmentīs ē cubiculō exit. Dēlia ōstium post sē claudit.

Dominae Rōmānae multis ōrnāmentīs pulchrīs ōrnantur. Ancillae nūlla aut pauca ōrnāmenta habent.

10. Dominī et equī (cap. I–IX)

Iūlius et Cornēlius sunt dominī Rōmānī. Iūlius est dominus pecūniōsus, quī magnam villam habet et magnam familiam, id est multōs servōs. Etiam decem equōs fōrmōsōs habet Iūlius. Cornēlius nōn tam pecūniōsus est quam Iūlius: is decem tantum servōs habet, et ūnum equum album. Cornēlius equum suum amat.

Iūlius imperat: “Dūc equum ante ōstium, Syre!”

Ex decem equīs Iūlii Syrus sūmit illum nigrum quem dominus ante aliōs amat eumque ante ōstium dūcit. Iam dominus in equō est. Iūlius equō vehitur Tūsculum ad amīcum suum Cornēlium.

Iūlius ante ōstium Cornēlii cōsistit et amīcum suum, quī exit, salūtat: “Salvē, amīce! Sūme equum tuum et venī in silvam cum amīcō tuō!”

Amīcī duo oppidum relinquunt et per vallem ad silvam eunt. Equī laetī per campum currunt. Ovēs, quae errant in campō, equōs timent et ad pāstōrēs suōs accurrunt. Canēs pāstōrum lātrant. Iam equī fessī ante rīvum cōsistunt. Dum equī aquam bibunt ē rīvō, dominī caelum aspiciunt. Nūlla nūbēs vidētur, sōl lūcet in caelō sine nūbibus. Itaque Iūlius et Cornēlius umbram petunt: campum relinquunt et in silvam intrant. Iam in umbrā sunt sub arboribus. Equī iam nōn currunt, sed inter arborēs ambulant.

Hic equus Cornēlii consistit et hinnit: “Hihihi!” Equus terram ante sē aspicit et nāsum pōnit ad terram.

Iūlius, quī equum Cornēlii hinnire audit, equum suum nigrum vertit et interrogat: “Cūr equus tuus cōsistit?”

Cornēlius: “Quia vestīgia videt in terrā.”

Iūlius: “Quae vestīgia?”

Cornēlius, quī iam in terrā est ante equum, vestīgia quaerit, dum Iūlius in equō suō exspectat.

Cornēlius in terrā reperit vestīgia lupī, quae digitō mōnstrat: “Ecce vestīgia lupī. Nōn procul abest lupus ipse.”

Lupus autem procul in monte ululat: “Huhuhū!”

Equus Cornēlii, quī lupum ululāre audit, rūsus hinnit: “Hihihi!” Equus Iūlii lupum nōn audit neque hinnit.

Cornēlius: “Equus meus lupum timet.” Cornēlius equum suum album tenet.

Iūlius: “Meus equus nōn timet lupum!”

Cornēlius: “Neque lupus equum tuum timet!”

Cornēlius, quī prope vestīgia lupī etiam alia vestīgia reperit: “Quid hoc est? Nōn solum lupī, sed etiam ovis vestīgia hīc sunt!”

Iūlius: “Quid agit ovis in silvā cum lupō? Num lupum amat ovis?”

Cornēlius: “Nōn lupum ovis, sed lupus ovem amat – et amīcam suam ēst!”

11. Tabernae Iūlii (I–X)

Iūlius est vir pecūniōsus quī magnam vīllam habet prope Tūsculum oppidum. Iūlius etiam tabernās habet in oppidō.

Grūmiō est tabernārius quī Tūsculī pānem vēndit. Quī ipsī pānem suum facere nōn possunt pānem ā Grūmiōne emunt. Hōc modō ille pecūniam facit. Sed taberna ubi Grūmiō pānem vēndit nōn Grūmiōnis, sed Iūlii est. Iūlius est dominus Grūmiōnis et tabernae eius. Ergō Grūmiōnī necesse est pecūniam Iūliō dare. Iūlius ā tabernāriō suō pecūniam accipit.

Iūlius cum servīs Ursō et Dāvō Tūsculum it. Dominus equō vehitur, servī nōn equīs sed asinīs vehuntur. Grūmiō nōn sine timōre dominum venīre videt.

Iūlius ante tabernam Grūmiōnis cōnsistit eumque salūtat: “Salvē, Grūmiō!” et ab eō salūtātur: “Salvē, domine!”

Grūmiō parvā vōce Ursum interrogat: “Cūr dominus Tūsculum venit?”

Ursus respondet: “Dominus ad tabernāriōs suōs adit quia pecūniam accipere vult.”

Rīdet Ursus. Grūmiō nōn rīdet: is verbīs Ursī nōn dēlectātur.

Grūmiō Iūliō pānem ostendit: “Ecce pānis meus bonus.”

Iūlius: “Quī pānem bonum vēndit magnam pecūniam facit.”

Grūmiō: “Sed multī aliī sunt tabernāriī quī pānem vēndunt. Ergō necesse est pānem parvō pretiō vēndere. Nēmō quī pānem vēndit magnam pecūniam facit.”

Iūlius: “Mea est haec taberna: necesse est pecūniam dominō tabernae dare. Centum sēstertiōs dā!”

Grūmiō: “Centum sēstertiōs! Tanta pecūnia apud mē in hāc tabernā nōn reperītur.”

Grūmiō Iūliō ostendit sacculum suum, quī neque plēnus neque vacuus est.

Iūlius: “Quot sēstertiī īsunt in sacculō tuō?”

Grūmiō nummōs numerat: “Ūnus, duo, trēs, quattuor, quīnque..... nōnāgintā; ecce nōnāgintā sēstertiī īsunt.”

Iūlius (īrātus): “Nōn satis est!” – sed pecūniam sūmit et in sacculō suō pōnit.

Iam sacculus Grūmiōnis vacuus est – sed in cubiculō sub lectō suō Grūmiō nōn parvam pecūniam occultat!

Iūlius rūsus in equum ascendit et ā tabernā Grūmiōnis it ad aliam tabernam suam, quae est in viā ubi multī hominēs pecūniōsī habitant. Tabernārius est Eumolpus, neque is pānem, sed gemmās vēndit. Quī gemmās vēndit magnam pecūniam facere potest. Ergō Iūlius ā tabernāriō suō Eumolpō magnam pecūniam accipere vult.

12. Pater abest, adest mātēr (cap. I–X)

Liberī in lectīs suīs dormiunt. Aemilia dormīre nōn potest, quia sōla iacet in magnō lectō sine virō suō. Cūr Aemilia sōla est in cubiculō? Sōla est, quia Iūlius, vir eius, abest. Ubi est Iūlius? Is Rōmae est.

Aemilia exit ē cubiculō, ōstium post sē claudit et intrat in ātrium, ubi circum impluvium ambulat.

Mārcus, quī hominem in ātriō ambulāre audit, timet et sē interrogat: “Quis est quī ambulat in ātriō, dum servī et liberī dormiunt? Quid agit ille homō? – Pater familiae Rōmae est. Dum dominus ā villā abest, fīlius eius est dominus! Necesse est sine timōre virum improbum petere...!”

Mārcus exit ē lectō atque ōstium aperit, neque ē cubiculō suō exīre audet. Baculum crassum, quod sub lectō iacet, sūmit, quia virum illum improbum, quī in villam intrāre audet, baculō pulsāre vult!

Aemilia, quae ōstium aperīrī audit, ad cubiculum Mārcī sē vertit, et Mārcus, quī hominem per umbram ad sē venīre audit, perterritus est: baculum pōnit, ōstium claudit, et lectum post ōstium pōnit!

Māter, quae ōstium aperīre vult neque potest, imperat: “Age! Aperī ōstium, Mārce! Māter tua est.”

Mārcus vōcem Aemiliae audit et ōstium aperit.

Mārcus: “Ō mamma! Vir improbus in ātriō ambulat et...”

Aemilia rīdet et filiō suō ōsculum dat: “Nōn est vir improbus, sed fēmina proba, quae virum suum probum exspectat. Pater abest, sed mātēr tua apud tē adest. Nēmō improbus in hanc villam intrāre potest aut audet.”

Et mātēr et fīlius rīdent et rūsus lectōs suōs petunt.